

Ђорђе Оташевић*

Издавачка кућа „Алма“, Београд

ГРАЂА ЗА РЕЧНИК НОВИХ РЕЧИ (13)

Грађа за речник нових речи доноси неологизме који су се у српском језику појавили у последњих двадесетак година. Овде обрађени неологизми нису забележени у речнику „Do you speak anglosrpski? : Rečnik novijih anglicizama“ Вере Васић, Твртка Прћића и Вере Нејгебауер (Нови Сад: Змај, 2001), „Великом речнику страних речи и израза“ Ивана Клајна и Милана Шипке (Нови Сад: Прометеј, 2006) и „Речнику српскога језика“ (Нови Сад: Матица Српска, 2007).

Речнички чланак садржи највише осам целина: 1) семантичка дефиниција, 2) илустративни примери (цитати), 3) порекло одредничке речи или синтагме (етимологија), 4) фонетске и морфолошке варијанте одредничке речи или синтагме, 5) синоними одредничке речи или синтагме, 6) семантичка област којој одредничка реч или синтагма припадају, 7) детерминативи – одредничке речи (најчешће именице) употребљене као друга врста речи (најчешће као придев), 8) лингвистичке напомене.

Семантичке дефиниције су лексикографске а не енциклопедијске и садрже само ону количину енциклопедијских информација која је неопходна за успешну семантичку идентификацију одредничке речи или синтагме. За свако значење наводе се три илустративна примера, сем када их је у грађи било мање. Изузетно ће се навести и више од три илустративна примера у случају када постоји већи број варијаната одредничке лексеме. Цитати су понекад знатно дужи него што је у дескриптивној лексикографији уобичајено. У тим случајевима њихов задатак је да пруже додатне енциклопедијске податке. За текстове са интернета због уштеде простора и прегледности нису навођене пуне адресе јер је уз помоћ било којег претраживача могуће лако утврдити о којем се тексту ради.

Семантички неологизми су означени звездом (*). Коса црта (/) показује да је у оригиналном тексту реченица после ње прва реченица у следећем пасусу (најчешће се среће након новинских наслова). Три тачке између угластих заграда ([...]) означавају да је део оригиналног текста изостављен.

---

* djordjeotasevic@yahoo.com; ORCID: 0009-0004-7192-4777.

СКРАЋЕНИЦЕ

ж.р.	— именица женског рода	несврш.	— глагол несвршеног вида
енгл.	— енглески језик	да	
мн.	— множина	прид.	— придев
м.р.	— именица мушког рода	прил.	— прилог
непром.	— непромењива реч	сврш.	— глагол свршеног вида
нераспр.	— нераспрострањено	с.р.	— именица средњег рода

биоагенс м. р.

❶ дефиниција *микроорганизам (бактерија, вирус, токсин, паразит, генетички модификован организам) или његов производ који може да изазове болест, смрт или штету код људи, животиња или биљака.*

❷ цитати Rusija tvrdi da, navodno, postoje bioagensi koji mogu da unište posebne etničke grupe. / – Sa velikim stepenom verovatnoće možemo reći da je jedan od zadataka Amerike i njenih saveznika stvaranje bioagena – sposobnih da selektivno unište različite etničke grupe stanovništva – saopštilo je Ministarstvo odbrane Rusije. / Resor je naveo da su predstavnici zapadnih zemalja oprezni u vezi sa transferom svojih biomaterijala, ali da dokumenti potvrđuju brojne slučajeve prenosa biouzoraka ukrajinskih državljana u inostranstvo (24sedam.rs, 10. 3. 2022); Biološko oružje se koristi u bioterorizmu i poznati biološki agensi mogu biti bakterije i virusi. Bioagensi nemaju boju, miris i ukus i ne mogu se detektovati brzo. Jeftini su. Kada bismo poredili efikasnosti, klasično oružje košta oko 2.000 dolara, hemijsko oko 800, a biološko samo jedan dolar, tako da se naziva i nuklearnom bombom siromašnih (nauka.telegraf.rs, 1. 10. 2023); Ako je pre manje od sto godina japanskim epidemiolozima za stvaranje određene mase bakterija trebalo dosta vremena i resursa, danas je za tako nešto potrebno mnogo kraće vreme, a mogućnosti za to su višestruko veće. Takođe, pre sto godina korišćeni su bioagensi koji su već bili poznati i koje su mnogi već preboleli i dobili imunitet, dok današnje tehnologije omogućavaju stvaranje mikroorganizama koji ne postoje u prirodi (sd.rs, 16. 5. 2020); Борба против тероризма и безбедност (Експлозивни и био-агенси) (кра.edu.rs).

❸ порекло од грч. *βίος (bíos)* : живот; лат. *agēns* : онај који делује, партицип садашњег времена глагола *agere* : чинити, делати, покретати, подстицати; управљати, изазивати.

❹ варијанте биоагенс, био-агенс.

- ⑤ синоними биолошки агенс.
- ⑥ област медицина, рат.
- ⑧ напомене Предност треба дати правописној варијанти *биоагенс*.

биоа̀дити́в м. р.

① дефиниција *биолошки активна супстанца природног или биотехнолошког порекла која се додаје намирницама, напицима, гориву, амбалажи, мамцима за риболов и друго како би се побољша корисна својства, ефикасност или еколошка прихватљивост.*

② цитати За производњу јединственог вина научници су користили припремљени вински материјал. Ферментацијом са гљивом *Eurotium cristatum* и обогаћивањем биоадитивима, добијено пиће добија додатна корисна својства (sputnikportal.rs, 19. 11. 2023); Aditivi za ribolov kao što su bioaditivi, gel boosteri ili melasa aditivi upravo predstavljaju deo opreme za ribolov koji će ti olakšati lov ribe (ananas.rs); Device treba da obrate posebnu pažnju na prevenciju svog zdravlja, jer je telo potrebno hraniti vitaminima i bioaditivima koji jačaju imuni sistem (objektiv.rs, 21. 11. 2022); Ekološki bio aditivi MPG-cap štede novac i čuvaju prirodu za budućnost naše dece. U Hongkongu, Japanu, Koreji posebno se mnogo koriste, jer je po gradovima ogromno загађење и ljudi koriste maske (kupindo.com); Predstavili smo biorazgradivu ambalažu od polimlečne kiseline, obogaćenu bio-aditivima dobijenim iz morskih algi (facebook.com, 3. 6. 2025).

③ порекло Од грч. *βίος (bíos)* : живот; лат. *additivus* : онај који се додаје < *addere* : додати.

- ④ варијанте биоадитив, био-адитив, био адитив.
- ⑤ синоними биолошки адитив.
- ⑥ област биологија, технологија.
- ⑧ напомене Предност треба дати правописној варијанти *биоадитив*. Краткосилазни акценат на трећем слогу (*биоа̀дити́в*), који се најчешће чује, није у складу с актуелном акценатском нормом.

биоа̀дхези́в м. р.

① дефиниција *лепљива супстанца природног порекла или добијена биотехнолошким процесима која служи за спајање или фиксирање материјала, приањање ткива уз неку површину или затварање рана или попуњавање коитаних и других дефеката.*

❷ цитати Već neko vreme je poznato da kada slobodno-plivajuće larve školjki odluče da se zalepe na neku površinu (i naknadno postanu okorele školjke koje znamo), one to čine tako što luče dve tečnosti. Pretpostavljalo se da se ove dve supstance mešaju zajedno kako bi formirale jedan bioadheziv, nešto nalik dvodelnom epoksidu koji se može naći u prodavnicama alata i materijala (gradjevinarstvo.rs, 21. 7. 2014); Po ceni od 56 centi po galonu u preradi, ovaj novi bioadheziv je mnogo jeftinije vezivo od nafte, a do sada je izdržao mnoga rigorozna testiranja (agrosmart.net, 13. 7. 2016); Konvencionalni tretmani često uključuju koštana presađivanja u kombinaciji sa serumom ili bioadhezivima za popunjavanje defekta (abrasmedia.info, 2. 1. 2025); Семе ланика производи, такође, велике количине слузи богате полисахаридима, која се може користити као згушњивач за агроиндустрију или био-адхезив за лепљење папирних предмета (ogranaknis.sanu.ac.rs, 2022).

❸ порекло Од грч. *βίος* (*bíos*) : живот; лат. *adhaesivus* : који се лепи, који приања < *adhaerēre* / *adhaerēre* : приањати уз, држати се за.

❹ варијанте биоадхезив, био-адхезив.

❺ синоними биолошки адхезив.

❻ област технологија.

❼ напомене Предност треба дати правописној варијанти *биоадхезив*. Краткосилазни акценат на трећем слогу (*биоадхезив*), који се најчешће чује, није у складу с актуелном акценатском нормом.

биоадхезиван, -внā, -внō

❶ дефиниција *који се односи на биоадхезив (= лепљиву супстанцу природног порекла или добијену биотехнолошким процесима која служи за спајање или фиксирање материјала, приањање ткива уз неку површину или затварање рана или попуњавање коштаных и других дефеката), који је заснован на биоадхезиву или га садржи, који има својства биоадхезива.*

❷ цитати Propobaza gel se nanosi u tankom sloju ili u obliku kapi 2-3 puta dnevno. Sastav proizvoda. Ekstrakt propolisa, propilenglikol, bioadhezivna podloga (drmax.rs); Vivident baby bioadhezivni herbal gel za desni je biljni gel koji sadrži ulje karanfilića, ekstrakt kamilice i etarsko ulje nane u posebno formulisanoj podlozi. [...] Zahvaljujući podlozi koja ima bioadhezivna svojstva, postiže se bolji kontakt delujućih supstanci sa sluzokožom, njihovo postepeno oslobađanje i produženo delovanje na mestu primene (esensa.rs); Propobaza bioadhezivni gel je preparat koji sadrži ekstrakt propolisa u gel podlozi formulisanoj tako da omogućava produženo (do 10 ča-

sova) i kontrolisano oslobađanje delujuće supstance. Preporučuje se u tretiranju površinskih rana, posekotina i opekotina, herpes simplexа, afti, kao i svih drugih promena na koži i sluzokoži (apotekazdravlje.rs); Anaftin® Baby gel kod nicanja zuba je bio-adhezivni oralni gel. Brzo stvara nevidljivi film koji štiti desni od neprijatnosti i bola povezanih sa nicanjem zuba (anaftin.rs).

❸ порекло Од грч. *βίος* (*bíos*) : живот; лат. *adhaesivus* : који се лепи, који приања < *adhaerēre* / *adhaerēre* : приањати уз, држати се за.

❹ варијанте биоадхезиван, био-адхезиван.

❺ област технологија.

❻ напомене Предност треба дати правописној варијанти *биоадхезиван*. Краткосилазни акценат на трећем слогу (*биоадхезиван*), који се најчешће чује, није у складу с актуелном акценатском нормом.

биоадхезивност ж. р.

❶ дефиниција *својство супстанце природног порекла или добијене биотехнолошким процесима да омогући спајање или фиксирање материјала, приањање ткива уз неку површину, приањање за ткиво, кожу или слузокожу, затварање рана или попуњавање коштаних и других дефеката.*

❷ цитати U savremenoj stomatologiji materijali koji se koriste za izradu implanata treba da ispunе одређене услове: / Биокompatibilност - да није тоksičan, да није канцероген и да не изазива алергију. / Bioинертност - да не подлеже корозији и да је нерастворљив у телесним течностима. / Bioфункционалност - да има добар облик, чврстину и еластичност / Bioадхезивност - добра коалиција ткива и импланта (premovic.rs); Dianatal® порођајни gel развијен је за олакшавање природног порођаја. Има високу bioадхезивност и велики капацитет везања воде (dianatal.com); Nedavna preliminarna studija izveštava o efektu polimera na bazi srebra (SilverPlug®) na smanjenje ukupnog broja bakterija i smanjenje procenta anaerobnih bakterija u unutrašnjosti implantata. (Rasperini i ostali, 2012). gel koji može da stvori заштитни, анти-септички и зацелјујући филм на меким ткивима усне шупљине. Njegova posebno изражена bioадхезивност, захваљујући ексклузивном патенту, омогућава дуготрајан и клинички очит терапеутски ефекат (bestdentalshop.rs); Ипак, ова варијантна решења, иако велике прозрачности (или порозности) и релативно високог степена био-адхезивности, одликују се „лабиринтском“ конструкцијом која се показала мало-пропусном за саморегенерацију новим ћелијама ткива и раст ткива из графта (nardus.mprn.gov.rs, 2013).

③ порекло од грч. *βίος* (*bíos*) : живот; лат. *adhaesivus* : који се лепи, који пријања < *adhaerēre* / *adhaerēre* : приањати уз, држати се за.

④ варијанте биоадхезивност, био-адхезивност.

⑤ синоними биолошка адхезивност.

⑥ област технологија.

⑧ напомене Предност треба дати правописној варијанти *биоадхезивност*.

биоадхезија ж. р.

① дефиниција процес пријањања, везивања синтетичких или биолошких макромолекула за површину биолошког ткива.

② цитати Dalje, u pogledu karakterizacije jedno od najvažnijih funkcionalnih svojstava (trans)dermalnih terapijskih sistema je bioadhezivnost. Bioadhezija je definisana kao vezivanje (pripajanje) sintetskih ili bioloških makromolekula za biološko tkivo (nardus.mpn.gov.rs, 2022); Најважније врсте полимерних биоматеријала (хитозан, алгинат, декстран, желатин, свила, колаген, фибрин, поли(етилен гликол). Биоадхезија, мукоадхезија. Биокompatibilност, биодеградабилност (kpu.edu.rs); Медицинске направе за дермално и трансдермално контролисано отпуштање. Биоадхезија и мукоадхезија (tmf.bg.ac.rs).

③ порекло од грч. *βίος* (*bíos*) : живот; лат. *adhaesio*, *adhaesionis* : пријањање, прилепљивање, везивање < *adhaerēre* : приањати, држати се уз нешто, бити привезан.

⑤ синоними биолошка адхезија.

⑥ област медицина.

⑧ напомене Ова именица среће се у научним и стручним текстовима.

биоаеросол м. р.

① дефиниција честице у ваздуху које потичу из микробних, биљних или животињских извора, а могу обухватати живе или мртве бактерије, гљиве, вирусе, алергене и друге биолошке агенсе и које могу проузроковати инфективне болести, алергије и токсичне реакције.

② цитати Честице у ваздуху које се састоје од биолошких компоненти, стабилног дисперзионог система, називају се биоаеросоли. Биоаеросоли обухватају одрживе ентитете као што су гљиве, бактерије и архее и неодрживе ентитете попут вируса, алергена, токсина и гена ре-

зистенције. Када се удахну, биоаеросоли већи од 5 µм се таложе у усној дупљи и респираторном тракту, чиме се повећава ризик од настанка каријеса, инфекција десни, бронхитиса и бронхиектазија, док биоаеросоли мањи од 5 µм директно инфилтрирају алвеоле, што доводи до развоја различитих респираторних обољења. Као главни извор атмосферске трансмисије патогена, биоаеросоли су често повезани са настанком пандемија и брзим ширењем респираторних инфекција, а с обзиром да представљају сложен органски живи ентитет, такође су активно укључени у атмосферске процесе. Процењује се да ће актуелне климатске промене генерисати пораст инциденције инфекција изазваних респираторним патогенима управо због тога што фаворизују њихову трансмисију ваздухом, доминантно у затвореном простору у ком људи проводе и до 90% времена дневно (med.bg.ac.rs, 8. 11. 2024); Загађење хемикалијама које се преносе ваздухом, а потичу из различитих извора у згради; органски материјал из система за климатизацију који се преноси ваздухом (биоаеросоли) (znrfaq.ni.ac.rs, 2005); Квалитативни микробиолошки састав усне дупље је у корелацији са заступљеношћу колонија пореклом из биоаеросола (nardus.mpn.gov.rs, 2023); На квалитету vazduha u prostoriји utiču: [...] bio-aerosol (pelud, gljivice, bakterije, virusi) (utoplidom.ekofondrs.org).

③ порекло од грч. *βίος* (*bíos*) : живот; грч. *ἀήρ, αἴρος* (*aḗr, aḗros*) : -ваздух, лат. *solutio* : раствор, растворена супстанца.

④ варијанте биоаеросол, био-аеросол.

⑤ синоними биолошки аеросол.

⑥ област биологија, медицина.

⑧ напомене Предност треба дати правописној варијанти *биоаеросол*. Краткосилазни акценат на трећем слогу (*биоаеросол*), који се најчешће чује, није у складу с актуелном акценатском нормом.

биоактиван, -на, -но

① дефиниција *који делује на живе организме или биолошке процесе; који садржи или ослобађа биолошки активне компоненте.*

② цитати *Da bi se izbegla negativna reakcija tela na implantante, materijal implantanta mora biti bioinertan i stabilan u ljudskom telu, kao i da nema reakcije sa drugim tkivima i telesnim tečnostima. Neki bioaktivni materijali kao što je hidroksiapatit i bioaktivna stakla se sve više upotrebljavaju kao zamena teškim tkivima pri čemu poboljšavaju vezu između usadne kosti i tkiva. Međutim, titan je takođe dobar bioinert i idealan materijal za implantaciju* (borovizija.blogspot.com, 2012); Revitalizujuća bioaktivna ma-

ska za oslabljenu kosu na bazi jaja od prepelice temeljno i brižljivo neguje kosu. Nijedan drugi sastojak osim lecitina koji se izdvaja iz žumanca jaja prepelice nije u stanju da tako temeljno i brižljivo neguje kosu, da istoj da sjaj, doterani izged i gustinu (ruskaapoteka.rs); Često se srećete sa oznakom „bioaktivan“ na kozmetičkim preparatima. Želite li da saznate šta je bioaktivna kozmetika i kako deluje? (minutzamene.com); Biostimulacija ćelija kože injekcijama bio-aktivne plazme obogaćene trombocitima (PRP) dobijene iz sopstvene krvi (poliklinikazivanovic.com); Kazein u sebi sadrži i bioaktivne proteine koji oslobađaju hormone koji našem mozgu signaliziraju da smo siti (superior14.rs); Са др Иваном Алексић из Групе за еко-биотехнологију и развој лекова Института за молекуларну генетику и генетичко инжењерство у Београду ћемо разговарати о пројектима који се реализују у оквиру ове истраживачке групе, а који имају за циљ разградњу различитих типова пластике, добијање биоразградивих пластичних материјала, али и корисних фармацеутика и биоактивних једињења из пластике – све то помоћу различитих микроорганизама (rts.rs, 5. 6. 2025).

③ порекло Од грч. *βίος* (*bíos*) : живот; лат. *activus* : делатан, делотворан, који делује < *agere* : делати, чинити, покретати.

④ варијанте биоактиван, био-активан, био активан.

⑥ област биологија.

⑧ напомене Предност треба дати правописној варијанти *биоактиван*. Краткосилазни акценат на трећем слогу (*биоа̀ктиван*), који се најчешће чује, није у складу с актуелном акценатском нормом.

БИОАКТИВИТЕТ, -тета, м. р.

① дефиниција *својство или способност неке супстанце, материјала, организма или система да испољи биолошку активност, односно да изазове, посредује или измени биохемијске, физиолошке или ћелијске процесе у живом организму или у природној средини.*

② цитати Wen i njegovi saradnici došli su do saznanja da se bioaktivitet tih legura može poboljšati hemijskim tretmanom uz upotrebu HCl i H₂SO₄ i alkalnih rastvora (borovizija.blogspot.com, 2012); Ključne riječi: bioaktivitet, mlijeko, sir, potrošači (vet-erinar.vet.bg.ac.rs, 2021); Fotoautotrofni bioaktivitet potpuno izostaje, nasuprot. Pod uticajem biogene produkcije kiselonika i disimilacionih procesa u heterotrofnom bioaktivitetu (scribd.com, 2022).

③ порекло Од грч. *βίος* (*bíos*) : живот; нем. *Aktivität* < лат. *activitas* : делатност, делотворност.

- ⑤ синоними биоактивност.
- ⑥ област биологија.
- ⑧ напомене Среће се углавном у стручним текстовима.

биоактивност ж. р.

① дефиниција *својство или способност неке супстанце, материјала, организма или система да испољи биолошку активност, односно да изазове, посредује или измени биохемијске, физиолошке или ћелијске процесе у живом организму или у природној средини.*

② цитати Циљ ове студије био је да се синтетишу наноматеријали на бази веома активних калцијум-силиката унапређених физичко-хемијских својстава и испитају њихова биокомпатибилност и биоактивност у односу на МТА+ (nardus.mprn.gov.rs, 2016); Секције су подељене на: Фитохемија, екологија и биодиверзитет; Фармакологија и фитотерапија (Биоактивност, токсичност, етнофармакологија и етноботаника); Производња биљних супстанци и препарата (узгој, биотехнологија и прерада) (institutjosifpancic.rs, 8. 11. 2022); Monografija “Bioaktivnost prirodnih proizvoda – antitumorsko delovanje *in vitro*“ nastala je kao rezultat višegodišnjih ispitivanja *in vitro* antitumorske aktivnosti i mehanizma antitumorskog delovanja prirodnih proizvoda (fins.uns.ac.rs); Termalni tretmani u kojima je temperatura niža od 600 °C snažno menjaju morfologiju gela. Najbolju bioaktivnost titanski gel dostiže tretmanom na temperaturama između 400 – 500 °C (borovizija.blogspot.com, 2012).

③ порекло Од грч. *βίος (bíos)* : живот; лат. *activitas* : делатност, деловност.

- ⑤ синоними биоактивитет.
- ⑥ област биологија.
- ⑧ напомене Именица *биоактивност* среће се много чешће од синонима *биоактивитет*.

биоаккумулятиван, -вна, -вно

① дефиниција *(обично о пестицидима, тешким металима, хемикалијама и другим штетним супстанцама) који има својство да се постепено нагомилава у живим организмима, нарочито у ткивима, органима или масти, најчешће путем исхране или контакта са животном средином.*

❷ цитати Активне компоненте у биоцидима или биостатичким средствима, које се употребљавају за уништавање организама који стварају слуз у системима за кружење воде који поседују влакна, не смеју бити потенцијално биоакумулативне (aplikacije.pks.rs); Perzistentne bioakumulativne загађујуће tvari (poput PCB-a) mogu se bioakumulirati u životinjama na vrhu prehrambenog lanca, poput ptica grabljivica i malih grabljivaca poput lisica (vladars.rs, 8. 11. 2021); С обзиром да се сматра да је хексафлумурон веома перзистентан, веома биоакумулативан и токсичан, изложеност нециљних организама и животне средине би требало смањити разматрањем и применом одговарајућих мера за смањење ризика (pravno-informacioni-sistem.rs, 1. 11. 2025).

❸ порекло од грч. βίος (bíos) : живот; лат. *accumulāre* : накупити, нагомилати.

❹ област биологија, медицина.

❺ напомене Краткосилазни акценат на трећем слогу (*биоаккумулятиван*), који се најчешће чује, није у складу с актуелном акценатском нормом.

биоаккумулятивност ж. р.

❶ дефиниција (*обично о пестицидима, тешким металима, хемикалијама и другим штетним супстанцама*) својство супстанце да се постепено нагомилава у живим организмима, нарочито у ткивима, органима или масти, најчешће путем исхране или контакта са животном средином.

❷ цитати POPs су веома опасне хемикалије, које карактеришу висок степен опасности по здравље људи и животну средину са дуготрајним ефектима деградације. Оне се могу пренести на различите начине водом, земљиштем и ваздухом, а карактерише их и биоакумулативност. То значи да, кад уђу у живи организам њихова концентрација расте у сваком наредном степену ланца исхране, тако да су највеће концентрације на крају, односно код предатора, као што су људи или крупне звери (pirot.rs, 28. 12. 2020); Биоакумулативност се одређује на основу података о мерењу биоконцентрације у воденим организмима из слатких или из морских вода. / Биоакумулативност се обележава словом Б (pravno-informacioni-sistem.rs, 2010); Ризик есфенвалерата и 2СoР изомера фенвалерата за водене организме, укључујући ризик за биоакумулативност кроз прехранбени ланац (vladars.rs, 1. 11. 2022); Екотоксиколошка својства: биоакумулативност, перзистентност и разградљивост, из члана 73. овог правилника су специфична за супстанце и пода-

ци о овим својствима наводе се, када су доступни, за сваку релевантну супстанцу у смеши, односно оне супстанце које се наводе у Поглављу 3. и које су опасне по животну средину (ekologija.gov.rs, 14. 2. 2024).

③ порекло Од грч. *βίος (bíos)* : живот; лат. *accumulāre* : накупити, нагомилавати.

⑥ област биологија, медицина.

биоакумулатор м. р.

① дефиниција *живи организам (најчешће биљка, ређе животиња или микроорганизам) који има способност да из околине усваја, задржава и нагомилава одређене хемијске или токсичне материје (метале, пестициде, органска једињења и сл.) у својим ткивима.*

② цитати Биоакумулатори су биљке које лако усвајају специфичне загађујуће материје из животне средине. Оне су мање или више толерантне на присуство загађујућих материја и зато имају способност акумулације истих. Присуство и концентрација загађујућих материја у биљном материјалу може се одредити физичко-хемијским методама након одређеног времена акумулације. Овим методама квантитативно се одређује укупна количина загађујуће материје. Понекад исте биљне врсте могу се понашати и као индикатори и акумулатори загађења, али се најчешће разликује њихова корисност, нпр. добар индикатор може бити лош акумулатор и обрнуто. Више биљке могу послужити и као индикатори и акумулатори загађења из ваздуха у циљу детекције, препознавања и мониторинга загађења (mibor.rs, 2021); Велика концентрација кадијума је у биљци листа дувана, она је природни биоакумулатор кадијума (sputnikportal.rs, 17. 3. 2024); Такође се саче биљке које узимају азот као и биоакумулатори да помогну при изградњи земље (facebook.com, 9. 7. 2013); Jetrenjače poseduju raznolike adaptivne odbrambene mehanizme koji se suprotstavljaju posledicama zagađenja teškim metalima, kao i da, u skladu sa dosadašnjim istraživanjima, jetrenjače mogu biti moćni bioakumulatori, biosenzori i fitoremedijatori (pmf.ni.ac.rs, 2025);

③ порекло Од грч. *βίος (bíos)* : живот; лат. *accumulātor* : онај који нагомилава < *accumulāre* : накупити, нагомилавати.

⑥ област биологија.

биоакумулација ж. р.

① дефиниција *процес постепеног нагомилавања хемијских супстанци (обично пестицида, тешких метала) у живом организму током*

времена, најчешће путем исхране или контакта са животном средином.

❷ цитати Биоакумулација се због ниске вредности коефицијента $\log Kow$ не очекује (wurth.rs); Основни фокус истраживања у овој области је испитивање биогеохемијских процеса који се дешавају на површини и у дубљим слојевима Земљине коре користећи различите геохемијске анализе. Теренски, експериментални и лабораторијски рад у циљу утврђивање стања у разним сегментима животне средине, између осталог проучавање порекла, путева дистрибуције, биоразградња и биоакумулација загађујућих супстанци, одређивање осетљивости терена на промене у животној средини, превенција деградационих процеса, актуелне климатске промене, ризици по животну средину и здравље људи, одређивање екосистемских услуга и предлагање природом инспирисаних решења, само су неке од тема којима се наша група бави (ihtm.bg.ac.rs); Nagomilavanja različitih organskih hemikalija u životnoj sredini, naročito u zemljištu, od značaja su zbog njihove toksičnosti, uključujući i kancerogenost, kao i zbog potencijala za bioakumulaciju u živim sistemima (chem.bg.ac.rs, 2010); Основни циљ био је да се установи да ли постоје сличности и/или разлике у биоакумулацији елемената у одређеним ткивима код различитих врста. Анализирани врсте су представници различитих трофичких нивоа, што има значајан утицај на биоконцентрацију у ткивима, а може указати и на биомагнификацију појединих елемената дуж трофичког ланца (nardus.mpn.gov.rs, 2015); Биоакумулација тешких метала као показатељ потенцијала биоремидијације водених биљака на подручју гибњака Вардача (pub.unibl.org, 2008); У случају биоакумулације олова екстремне вредности од чак 8,030 забележене су код биљака зелене салате на земљишном третману лок. 2 (Депонија пепела ТЕ Косово Б). Високе вредности биоакумулације кадмијума уочене су и код биљака ражи и грахорице на земљишним третманима са локалитета 2 и 3 (Депонија пепела ТЕ Косово Б и Племетина) (pr.ac.rs, 2025); Efekti zagađene hrane na organizam, bio akumulacija (paragraf.rs, 8. 6. 2017); Kada se drugi organizmi hrane ovim kontaminiranim organizmima, toksini se tako akumuliraju i ulaze u lanac ishrane i povećavaju koncentracije u procesu poznatom kao bio-akumulacija (nardus.mpn.gov.rs, 2016).

❸ порекло Од грч. *βίος* (*bíos*) : живот; лат. *accumulatio* : нагомилавање < лат. *accumulāre* : накупити, нагомилати.

❹ варијанте биоакумулација, био-акумулација, био акумулација.

❺ синоними биоакумулирање, биолошка акумулација.

❻ област биологија, медицина.

③ напомене Предност треба дати правописној варијанти *биоаккумуляција*.

биоаккумуляцијскӣ, -ā, -ō

① дефиниција *који се односи на биоаккумуляцију (= процес постепеног нагомилавања хемијских супстанци – обично пестицида, тешких метала – у живом организму током времена, најчешће путем исхране или контакта са животном средином).*

② цитати Ово се изузеће примењује под условом да биоаккумуляцијски потенцијал биоцида има $\log P_{ow} [...] < 3\%$ (апликације.pks.rs); Међутим, када су у питању биоаккумуляцијски фактори кадмијума, издвојили су се земљишни третмани који одговарају локалитетима 2 и 3 (Депонија пепела ТЕ Косово Б и Племетина), где су вредности за све гајене биљне врсте прелазиле 1 (pr.ac.rs, 2025); Низак биоаккумуляцијски потенцијал (wurth.rs); Нема индикација за биоаккумуляцијски потенцијал (husqvarna.com, 2023).

③ порекло Од грч. *βίος (bíos)* : живот; лат. *accumulatio* : нагомилавање < лат. *accumulāre* : накупити, нагомилати.

⑤ синоними биоаккумуляциони.

⑥ област биологија, медицина.

биоаккумуляционӣ, -ā, -ō

① дефиниција *који се односи на биоаккумуляцију (= процес постепеног нагомилавања хемијских супстанци – обично пестицида, тешких метала – у живом организму током времена, најчешће путем исхране или контакта са животном средином).*

② цитати *Dobro biorazgradiva supstanca u biljkama i zemljištu. Proizvod ne pokazuje nikakve bioakumulacione fenomene* (agromanija.rs); Истраживање није потребно ако: / супстанца има низак биоаккумуляциони потенцијал (нпр. $\log K_{ow} \leq 3$) и/или низак потенцијал проласка кроз биолошке мембране (vladars.rs, 3. 6. 2014); Просечан биоаккумуляциони коефицијент за антимонон је 0,0022 (ekologija.gov.rs, 2018).

③ порекло Од грч. *βίος (bíos)* : живот; лат. *accumulatio* : нагомилавање < лат. *accumulāre* : накупити, нагомилати.

⑤ синоними биоаккумуляцијски.

⑥ област биологија, медицина.

③ напомене Краткосилазни акценат на трећем слогу (*биоакумулаци-
онѝ*), који се најчешће чује, није у складу с актуелном акценатском
нормом.

биоакумулирање с. р.

① дефиниција *процес постепеног нагомилавања хемијских супстан-
ци (обично пестицида, тешких метала) у живом организму током
времена, најчешће путем исхране или контакта са животном среди-
ном.*

② цитати U analiziranom uzorku ribe smuđ utvrđeno je bioakumuliranje olova i žive. Zbog ovako visokih koncentracija navedenih teških metala, ovu vrstu ribe nije preporučljivo koristiti za ljudsku ishranu (facebook.com, 7. 12. 2021); Vrlo opasna osobina i plastike i mikroplastike jeste bioakumuliranje u tkivima živih organizma i povećanje koncentracije štetnih supstanci u članovima prehrambenog lanca. Budući da je čovek na samom vrhu tog istog lanca, on svakako prima određenu količinu tih štetnih supstanci. Drugim rečima, ono što od plastike damo prirodi, vrati nam se u istom ili izmeњjenom obliku preko hrane koju uzimamo iz mora ili vode koju pijemo (buro247.rs, 10. 10. 2019); Неконтролисана примена пестицида изазива њихово биоакумулирање и ланцима исхране што угрожава сисаре и остале јединке које нису првобитна мета (scribd.com).

③ порекло Од грч. *βίος (bíos)* : живот; лат. *accumulāre* : накупити, нагомити.

⑤ синоними биоакумулација.

⑥ област биологија, медицина.

биоакумулирати се, -мулира̄м, -мулирају сврш. и несврш.

① дефиниција (*о хемијским супстанцама, обично штетним за жива бића*) *нагомилавати се у ткивима живих организама, најчешће путем исхране или контакта са животном средином.*

② цитати Међутим, еколошкиња Madži Vatson каже да је отров једноставно превише опасан за употребу било где у окружењу јер се „bromadiolon“ може испрати у земљу и биоакumulirati у инсектима, а затим завршити у људској исхрани (b92.net, 21. 5. 2021); Brinemo zbog veoma niskih nivoa hemikalija јер се одређени PFAS могу биоакumulirati у људском телу на прилично драматичан начин (rts.rs); Велики предатори, као што су tuna, sabljarka и sl. налазе се на врху prehrambenog lanca у морском екосистему, те из

tog razloga mogu bioakumulirati veliku količinu žive i to posebno u obliku metil-žive (politika.rs, 10. 2. 2025).

③ порекло Од грч. *βίος (bíos)* : живот; лат. *accumulāre* : накупити, нагомилати.

④ варијанте биоакумулисати се.

⑥ област биологија, медицина.

⑧ напомене Глагол *биоакумулирати се* среће се чешће од варијанте *биоакумулисати се*.

биоакумулисати се, -мүлишѐм сврш. и несврш.

① дефиниција (*о хемијским супстанцама, обично штетним за жива бића*) *нагомилавати се у ткивима живих организама, најчешће путем исхране или контакта са животном средином.*

② цитати Bioakumulativni potencijal / Неће се биоакумулисати (sanusm.co.rs); Glavni receptori загађујућих материја су инсекти (crvi, kornjaši), glodavci (krtice i miševi) i druge male životinje. Perzistentne bioakumulativne загађујуће твари (poput PCB-a) се биоакумулишу у животињима на врху prehrambenog lanca, poput ptica grabljivica i malih grabljivaca poput lisica (vladars.rs, 8. 11. 2021); Najveće kontaminacije kada je u pitanju životna sredina i hrana su svakako bile od korišćenja DDT, koji se primenjivao na useve, nakon čega se transportovao i u vodenim sredinama, gde se brzo metaboliše u DDE i биоакумулише у вodenim lancima ishrane, a zatim се на крају враћа људима. Perzistentna i биоакумулативна хемијска јединења, као што су DDT, HCH, toksafen, aldrin i dieldrin, bila su zabranjena Stokholmskom konvencijom, usvojenom 2002. godine, i zamenjena su еколошки прихватљивим и мање биоакумулативним хемикалијима (scindeks-clanci.ceon.rs).

③ порекло Од грч. *βίος (bíos)* : живот; лат. *accumulāre* : накупити, нагомилати.

④ варијанте биоакумулирати се.

⑥ област биологија, медицина.

⑧ напомене Нераспрострањено. Варијанта *биоакумулирати се* среће се много чешће.

биоетика ж. р.

❶ дефиниција *филозофска дисциплина која се бави етичким принципима и вредностима који регулишу понашање и одлуке у биомедицинским наукама и здравственој пракси.*

❷ цитати Друга ставка је противљење сурогат материнству, што је такође апсолутно туђе православном, али и свеопштем хришћанском учењу о односу мајке и детета. То није само биолошко рађање, каже Димитријевић, јер жене нису само инкубатори, већ са својим дететом које роде успостављају дубоко емоционалан и онтолошки однос, који се ничим не може заменити. [...] Што се православне цркве тиче, наш саговорник објашњава да већ постоји документ назива „Основи социјалне концепције Руске православне цркве“ који је донет на Архијерејском сабору још 2000. године и да су у њему сва питања биоетике, укључујући и сва горепоменућа, образложена једном веома прецизном дефиницијом (sputnikportal.rs, 14. 4. 2024); Напредак биомедицине и развој научних технологија узроковали су настанак нове области у филозофији: биоетике. Ова млада грана етике је интердисциплинарна – обухвата поља медицине, природних и друштвених наука, филозофије и права. Њен циљ је да пружи систематске одговоре на етичка питања која се постављају услед утицаја науке и медицине на људски живот. Иако је реч о дисциплини у повоју, биоетика је последњих година у свету добила важну улогу у академској заједници, медицинским центрима и популарним медијима. Проблеми којима се биоетика бави су, између осталих: етика репродуктивних технологија, различитих облика клонирања, употребе неурофармакологије и примене „дубоке стимулације мозга“ (*Deep Brain Stimulation*) ради когнитивног и моралног побољшања; брига о особама на самрти; праведна расподела ресурса; примена нових технологија у лечењу; конфликти интереса, као и морално одговорно понашање лекара (klubglasnik.com); Оснивачи биоетике били су амерички биохемичар Ван Ренселер Потер (1970) и немачки теолог Фриц Јар (1926). Потер је конципирао глобалну биоетику, а Јар је формулисао биоетички императив: „Поштуј свако живо биће као сврху по себи и, ако је могуће, односи се према њему као таквоме“. Америчка и европска биоетика развијале су се независно, узајамно се игноришући. Тек у новије време појавили су се покушаји повезивања глобалне и интегративне биоетике, која се значајним делом ослања на Јарове идеје. Размотрени су односи између рано секуларизоване али и данас доминантне научне и потиснуте теолошке биоетике у САД, као и између трансхуманистичке, биоконзервативне и критичке струје у биоетици (aseestant.ceon.rs, 2014); Обележили смо међународ-

ни дан био-етике, дисциплине која проучава деловање човека на целокупни живот планете (rts.rs, 25. 10. 2022).

③ порекло према грч. *βίος* (*bíos*) : живот; грч. *ἦθος* (*êthos*) : обичај, нарав, етика.

④ варијанте биоетика, био-етика.

⑥ област етика, медицина.

⑧ напомене Предност треба дати правописној варијанти *биоетика*.

биоетичар м. р.

① дефиниција *особа која се бави биоетиком (= филозофском дисциплином која се бави етичким принципима и вредностима који регулишу понашање и одлуке у биомедицинским наукама и здравственој пракси).*

② цитати Професор Ђеорђе је доктор наука, специјалиста у области биофизике и биоетике, потпредседник букурешког Института за психосоцијална и биоетичка истраживања [...]. Према његовим речима, младе људе подстичу на блуд да би их учинили зависним од онлајн средстава масовног информисања, где им је лакше манипулисати њима. Биоетичар тврди да смо сведоци ширења комунизма, овог пута уведеног применом благих инструмената као што су забава, манипулација кроз мас-медије и политичка коректност (borbazaistinu.rs, 12. 10. 2019); Највећи биоетичари данашњице разговарали су на трибини ЦПН-а о коришћењу лекова у сврху побољшања људи, о избору и слободи [...]. Чувени британски филозоф и биоетичар, Џон Херис (1945) спада у ауторе који сматрају да је когнитивно унапређење људи „наша морална дужност“. Аутори окупљени око оваквог става верују да ће когнитивно побољшање створити паметнији, а самим тим и моралнији сој људи (srp.edu.rs, 28. 4. 2013); Са друге стране, СЗО наводи да учесници пилот-програма примају експерименталну вакцину на основу рутинске вакцинацијске процедуре земље у којој се програм спроводи. Због тога је, како истичу, пристанак имплицитан. Биоетичар Чарлс Вицир [...] објаснио је у чланку да је чињеница да није добијен информисани пристанак „озбиљно кршење међународних етичких стандарда“ (rts.rs, 27. 2. 2020).

③ порекло према грч. *βίος* (*bíos*) : живот; грч. *ἦθος* (*êthos*) : обичај, нарав, етика.

⑥ област етика, медицина.

биоетичарка м. р.

❶ дефиниција *особа женског рода која се бави биоетиком (= филозофском дисциплином која се бави етичким принципима и вредностима који регулишу понашање и одлуке у биомедицинским наукама и здравственој пракси).*

❷ цитати Отварањем поља биоетике уследио је нови талас интензивних расправа о теолошком, филозофском и правном значају појма људско достојанство. Пре тачно десет година (децембра 2003) америчка биоетичарка Рут Меклин предложила је да се лишимо појма људско достојанство јер је неодређен, бескористан и сувишан и да га, без икаквог губитка, можемо заменити етичким начелом аутономије личности (asestant.ceon.rs, 2013); У последњих двадесетак година тињају контроверзе око порекла појединих органа за трансплатацију широм Кине. Влада је најпре порекла да су органи узимани од затвореника, а онда је напokon то и признала. Власти сада тврде да се са том праксом престало 2015, и да се органи узимају искључиво од волонтера. Међутим, неки истраживачи, укључујући Венди Роџерс, биоетичарку са аустралијског Универзитета Маквари, нису поверовали кинеским званичницима (elementarium.cpn.rs, 31. 12. 2019); Америчка историчарка и биоетичарка, активисткиња покрета за права интерсекс особа, Алис Дрегер у овом тексту објашњава како је са својим суграђанима, становницима Ист Лансинга у Мичигену, основала веб-сајт за ширење вести од значаја за локалну заједницу (rts.rs, 27. 4. 2023).

❸ порекло према грч. *βίος* (*bíos*) : живот; грч. *ἦθος* (*êthos*) : обичај, нарав, етика.

❹ област етика, медицина.

биоетичкѝ, -ā, -ō м. р.

❶ дефиниција *који се односи на биоетику (= филозофску дисциплину која се бави етичким принципима и вредностима који регулишу понашање и одлуке у биомедицинским наукама и здравственој пракси).*

❷ цитати Сад поред биоетичких питања имамо и питање вештачке интелигенције, која постављају суштинско питање богословља. Да ли је човек ушао у фазу у којој ће бити замењен машином? (sputnikportal.rs, 14. 4. 2024); Оснивачи биоетике били су амерички биохемичар Ван Ренселер Потер (1970) и немачки теолог Фриц Јар (1926). Потер је конципирао глобалну биоетику, а Јар је формулисао биоетички императив: „Поштуј свако живо биће као сврху по себи и, ако је могуће,

односи се према њему као таквоме“. Америчка и европска биоетика развијале су се независно, узајамно се игноришући (aseestant.ceon.rs, 2014); Центар за биоетичке студије организовао је у Дигиталној галерији Коларчеве задужбине мултимедијалну изложбу под називом „Биоетика кроз уметност“. Циљ поставке је да посетиоцима појасни и приближи биоетичке теме, као и да осветли етичка питања која се јављају као последица великог научног и технолошког напретка (politika.rs, 20. 2. 2017); Који су најкрупнији био-етички изазови пред њом? Познато нам је да су се лекови овде годинама могли добijати без рецепата (а често и даље могу) (nin.rs, 20. 9. 2023).

❸ порекло према грч. βίος (*bíos*) : живот; грч. ἦθος (*êthos*) : обичај, нарав, етика.

❹ варијанте биоетички, био-етички.

❺ област етика, медицина.

❻ напомене Предност треба дати правописној варијанти *биоетички*.

биоетичност ж. р.

❶ дефиниција *усаглашеност одређене појаве, поступка или одлуке с етичким нормама које регулишу питања везана за живот, здравље, медицину и биотехнологију.*

❷ цитати Закон о биоетичности, усвојен је прошлог месеца у доњем дому парламента, предвиђа укидање тренутног ограничења ин витро оплодње (ИВФ) на хетеросексуалне парове (politika.rs, 7. 10. 2019); Према је у управо у Француској и дошло до ових номиналних промена, показало се да њихова радикализација предлогом закона о биоетичности који омогућује свим женама да вантелесном оплодњом о трошку државе, без обзира на њихов брачни статус и сексуално опредељење, постану мајке не наилази на опште прихватање (recat.co.rs, 1. 11. 2019); Према закону који је тренутно на снази у Француској, само хетеросексуални парови који су у браку или живе заједно више од две године имају право да уз медицинску помоћ зачну дете. Према истраживању спроведеном прошлог месеца више од 65 одсто Француза подржава измене закона о биоетичности (sd.rs, 6. 10. 2019).

❸ порекло према грч. βίος (*bíos*) : живот; грч. ἦθος (*êthos*) : обичај, нарав, етика.

❹ област етика, медицина.

биорезонантна дијагностика ж. р.

❶ дефиниција *неконвенционална метода процене здравственог стања организма која се заснива на мерењу и анализи електромагнетних таласа (фреквенција) које емитују ћелије и органи, с циљем откривања поремећаја и неравнотеже у телу.*

❷ цитати Biorezonantna dijagnostika (kvantna dijagnostika) obuhvata kvalitativnu procenu rada svakog organa pojedinačno na ćelijskom nivou, osetljivost na mikroorganizme (bakterije, viruse, gljivice i parazite). Biorezonantna terapija takođe obuhvata procenu rada endokrinih žlezda i nivoa hormona, nedostatak vitamina i minerala, stresogene faktore iz ishrane i okoline (kvantnamedicina.rs); Biorezonantna dijagnostika i terapija-sistem DINAMIKA (rukovodilac *dr sc med Ljudmila Bogdanova*, Rusija) (quanttes.org.rs); Kvantna dijagnostika ili biorezonantna dijagnostika, koju primeњуje kvantna medicina je neinvazivna. Biorezonantna dijagnostika se obavlja pomoću biorezonantnog aparata koji se povezuje sa pacijentom (kvantnamedicina.rs).

❸ порекло грч. βίος (*bíos*) : живот; лат. *resonare* : одјекивати; грч. διαγνωστικός (*diagnōstikós*) : способан за разликовање, препознавање.

❹ синоними КВАНТНА ДИЈАГНОСТИКА.

❺ област МЕДИЦИНА.

❻ напомене Краткосилазни акценат на петом слогу придева (*биорезонантна*), који се често чује, није у складу с актуелном акценатском нормом.

биорезонантни скенер м. р.

❶ дефиниција *уређај заснован на принципу биорезонанце, који мери и анализира електромагнетне осцилације у организму како би детектовао одступања од нормалног биофреквентног спектра и пружио увид у здравствено стање скениране особе.*

❷ цитати Уз помоћ квантне медицине и биорезонантног скенера, организам се може снимити без штетног зрачења, без уласка у затворени простор, а нема ни убризгавања контраста. Оно што је још једна предност биорезонантног скенера, како каже Синицки, јесте то што се снима комплетан организам, а не само један сегмент као што се то чини рендгеном, скенером или магнетном резонанцом (politika.rs, 16. 11. 2024); Najmoćniji aparati iz oblasti Kvantne medicine su Biorezonantni i Termovizijski skener u dijagnostičke svrhe, a Mikrorezonantna i Rikta terapija u terapijske svrhe (asmedicus.rs); Za tu svrhu koristimo ruski aparat

Imago (biorezonantni skener). Aparat nam omogućava ulazak u informaciono polje čoveka i otkrivanje grešaka u radu ćelija i organa. Te greške označavaju njihovu bolest i propadanje. Primenom terapijskih programa uočene greške se uklanjaju, a unose se informacije zdravlja i života. Radi se o svojevrsnom resetu i reprogramiranju ćelija u pravcu isceljenja (holitimed.rs).

③ порекло према грч. *βίος* (*bíos*) : живот; лат. *resonare* : одјекивати, одзвањати; енгл. *scanner* : скенер.

④ варијанте биорезонантни скенер, Биорезонантни скенер.

⑥ област медицина.

③ напомене Краткосилазни акценат на петом слогу придева (*биорезонантнӣ*), који се често чује, није у складу с актуелном акценатском нормом. Правописна варијанта *Биорезонантни скенер* није у складу с актуелном правописном нормом па предност треба дати варијанти *биорезонантни скенер*. Иако се у неколико примера термини *биорезонантни скенер* и *квантни скенер* можда могу схватити као синоними, у већини случајева међу њима се прави разлика.

биокòмпатибѝлан, -лна, -лно

① дефиниција (*о материјалима, супстанцама, уређајима*) који је биолошки прихватљив, који не изазива штетне реакције у организму и омогућава физиолошки прихватљиву интеракцију с ткивом или телесним течностима.

② цитати Након тестирања инфрацрвеним светлом – које је невидљиво за обичне мишеве – утврђено је да су слепи мишеви са TeNWN имплантима имали вишу тачност одговора него и здрави и нелечени слепи мишеви. Ова нано-протеза се показала као безбедна и биокompatibilна и код слепог макакија. Када је уграђена здравом мајмуну, побољшала је његову осетљивост на блиско инфрацрвено светло (magazin.politika.rs, 9. 6. 2025); Кесице су направљене од биокompatibilне силиконизираних фолије. Силикон, поред биокompatibilности доприноси да се кесица мање клиза. Могу бити са, такође биокompatibilним, полиетиленским сунђером и без њега (filmplastik.com); Испитивање могућности примене еритроцита као биокompatibilних система за испоруку лекова који се користе за терапију болести посредованих имунским системом (imi.bg.ac.rs); *Implanti su izgrađeni od titanijuma i u potpunosti su bio-kompatibilni. Oni nisu štetni za ljudski organizam* (fabrikaosmeha.rs); Лабораторија за ткивно инжењерство, развој и тестирање био compatibilних имплантата (iit.kg.ac.rs).

③ порекло био- < грч. *βίος (bíos)* : живот; срлат. *compatibilis* : спојив, сагласан < лат. *compatibi* : саосећати.

④ варијанте биокомпатибилан, био-компатибилан.

⑥ област технологија, медицина.

⑧ напомене Краткосилазни акценат на трећем слогу (*биоко̀мпатиби́лан*), који се најчешће чује, није у складу с актуелном акценатском нормом. Правописна варијанта *био-компатибилан* није у складу с актуелном правописном нормом па предност треба дати правописној варијанти *биокомпатибилан*.

биокомпатиби́лност ж. р.

① дефиниција *особина материјала, супстанце или уређаја да буде биолошки прихватљив, да не изазове штетне реакције у организму и да омогући физиолошки прихватљиву интеракцију с ткивом или телесним течностима.*

② цитати Кесице су направљене од биокомпатибилне силиконизираних фолије. Силикон, поред биокомпатибилности доприноси да се кесица мање клиза. Могу бити са, такође биокомпатибилним, полиетиленским сунђером и без њега (filmplastik.com); Биокомпатибилност се тумачи као способност материјала да делује уз адекватан одговор домаћина у одређеној ситуацији. Одговор домаћина на страном телу зависи од његове хемијске реактивности, површинске структуре и топографије. Доказано је да наноструктурирана површина ближе подражава хијерархијску организацију коштаног ткива у односу на микроструктурирану, повећањем концентрације активних биомолекула који утичу на ћелијску миграцију, адхезију, диференцијацију и пролиферацију. Током деведесетих година, минерални триоксидни агрегат (МТА) представљен је као материјал избора за ретроградне кавитете због нижег апикалног микропропуштања, везивања у присуству влаге и високе рН вредности. Упркос повољним особинама, МТА показује суву конзистенцију, ниску вискозност и дуго времена везивања, што ограничава његову клиничку употребу. Циљ ове студије био је да се синтетишу наноматеријали на бази веома активних калцијум-силиката унапређених физичко-хемијских својстава и испитају њихова биокомпатибилност и биоактивност у односу на МТА+ (nardus.mpn.gov.rs, 2016); *Biokompatibilnost, kao esencijalna osobina materijala u stomatologiji, podrazumeva sposobnost materijala da nakon aplikacije obavlja određenu funkciju u organizmu ne izazivajući neželjeni odgovor tkiva domaćina. Testovi za ispitivanje biokompatibilnosti služe za detekciju sastojaka materijala koji bi mogli da dovedu do povrede ili oštećenja tkiva usne du-*

plje i organizma uopšte. Cilj rada bio je opis metoda koje se koriste za ispitivanje biokompatibilnosti materijala u stomatologiji (scindeks.ceon.rs, 2010); Najviši estetski standard sa potpunim uklapanjem u zubni niz, pružajući prirodan izgled i savršenu bio-kompatibilnost (zubarskaordinacija.com); Bio-Kompatibilnost: Ovaj tretman potpuno je kompatibilan sa vašim telom, podstičući prirodne regenerativne procese kože i osiguravajući dugotrajan rezultat (instagram.com, 15. 3. 2024).

❸ порекло грч. *βίος* (*bíos*) : живот; срлат. *compatibilis* : спојив, сагласан < лат. *compatibi* : саосећати.

❹ варијанте биокомпатибилност, био-компатибилност, био-Компатибилност.

❻ област технологија, медицина.

❸ напомене Краткосилазни акценат на трећем слогу (*био̀к̀м̀патибилан*), који се најчешће чује, није у складу с актуелном акценатском нормом. Правописне варијанте *био-компатибилност* и *био-Компатибилност* нису у складу с актуелном правописном нормом па предност треба дати правописној варијанти *био̀к̀м̀патибилност*.

биореплика м. р.

❶ дефиниција *вештачки створен или генетски реконструисан организам који представља копију некада постојеће биолошке врсте, обично путем савремених метода биоинжењеринга, клонирања или синтетичке биологије.*

❷ цитати Боље је спречити изумирање него враћати био-реплике чије би „поновно увођење“ могло да има бројне нежељене последице (sputnikportal.rs, 17. 1. 2025).

❸ порекло од грч. *βίος* (*bíos*) : живот; лат. *replicatio* : поновно стварање, пресликавање < *replicare* : поновити, удвостручити.

❹ област биотехнологија.

❸ напомене Нераспрострањено.

бòтѝћ, -ића м. р.

❶ дефиниција *пејоративно мање важан бот (= особа која ради за интересе најчешће неке политичке партије, ретко јавне личности, фирме или институције, тако што брани њихове одлуке и потезе путем јавних форума, телефонских укључења у емисије, коментара у онлајн новинским чланцима, велича достигнућа, или напада и куди поступке и лидере противничких партија или конкуренције без самосталног ми-*

шљења или аргументоване расправе), бот који је мање вешт, који има мању улогу или мање утицаја у оквиру организоване мреже ботова.

❷ цитати Ботови и ботићи НВО „Црта“ данас су убацили у шесту брзину (x.com, 16. 1. 2025); Где су сад ботићи / Е мој Терзија па где ћеш на народ и да вређаш децу и борце а ни војску ниси служио (facebook.com, 198. 2. 2025); Ботићи на делу / Чим се види текст и број коментара разних Микица, Кикица, Хица, Сањица, Стевица, Локица, Маркића, Данића и осталих алхемичара, одмах је јасно да делају по налогу и покушавају да сакрију истину, а истина зна да боли и то јако (021.rs, 24. 7. 2018).

❸ порекло према енгл. *bot* : бот.

❹ област Интернет, политика.

БѢТОВАЊЕ с. р.

❶ дефиниција *рад за интересе најчешће неке политичке партије, ретко јавне личности, фирме или институције, тако што се бране њихове одлуке и потези путем јавних форума, телефонских укључења у емисије, коментара у онлајн новинским чланцима, што се величају достигнућа, или нападају и куде поступци и лидери противничких партија или конкуренције без самосталног мишљења или аргументоване расправе.*

❷ цитати Ботовање, као феномен на друштвеним мрежама у којем анонимни заступници одређене политике, идеологије, компаније, зававају јавно мњење, заправо је злоупотреба и недемократска тековина, речено је на дебати о злоупотреби интернета / [...] Веб-консултант Сибин Грашић истакао је да ботовања, осим у политици, има и у другим сферама, као на пример код алтернативних метода лечења, противљења вакцинацији, продаји одређених производа (rts.rs, 24. 2. 2015); Оно што разликује „ботовање“ од коришћења уставног права слободе говора јесте организованост деловања - нпр. постављање истоветних коментара, фотографија и снимака, или, у усавршеној верзији, вођење кампање са истим кључним порукама, али „својим речима“ (pravda.rs, 23. 7. 2023); Не треба имати било какве илузије да је ово ботовање било ограничено само на кинеске вакцине. Погледајте шта су радили са легитимним сумњама по питању лаптопа Хантера Бајдена пред прошле изборе (rt.rs, 18. 6. 2024).

❸ порекло према енгл. *bot* : бот.

❹ област Интернет, политика.

Бѐтовати, -гујѐм несврш.

❶ дефиниција *радити за интересе најчешће неке политичке партије, ретко јавне личности, фирме или институције, тако што се бране њихове одлуке и потези путем јавних форума, телефонских укључења у емисије, коментара у онлајн новинским чланцима, што се величају достигнућа, или нападају и куде поступци и лидери противничких партија или конкуренције без самосталног мишљења или аргументоване расправе.*

❷ цитати Амбиције су нам да будемо најбољи на Јадрану и у Србији, као и да освојимо Куп Радивоја Кораћа, а у Евролиги шта год да урадимо велики је успех. То што неки мисле да морамо на Фајнал-фор и будемо шампиони Европе, нека и даље мисле и ботују (rts.rs, 31. 8. 2017); Дајте бре људи, што му дозвољавате да оволико ботује??? Сигурно негде постоји слична тема, али он толико затрпава форум свакодневним отварањем истих да не може ништа више да се пронађе (rogledi.rs, 5. 1. 2019); Ово ни Петроварадин не би успео да му велесила Белгија узме бод. Ако ваша екипа из воше због ћурковића и Ђукића мора да ботује за РСС ми остали не морамо (zurnal.rs, 24. 10. 2018).

❸ порекло према енгл. *bot* : бот.

❹ област Интернет, политика.

Бѐтовскѝ и **Бѐтовскѝ**, -ā, -ō

❶ дефиниција *који се односи на ботове (= особе које раде за интересе најчешће неке политичке партије, ретко јавне личности, фирме или институције, тако што бране њихове одлуке и потезе путем јавних форума, телефонских укључења у емисије, коментара у онлајн новинским чланцима, величају достигнућа, или нападају и куде поступке и лидере противничких партија или конкуренције без самосталног мишљења или аргументоване расправе).*

❷ цитати Маск сматра да би чињеница да сваки корисник мора да плати приступ мрежи угрозила интересе оних који формирају ботовске групе (politika.rs , 27. 9. 2023); Заокружили смо црвеном бојом грађане који су из Коцељеве са својим правим профилима. Сви остали профили су ботовски и профили махом од ботова из Крупња (facebook.com, 2025); По ком критеријуму се одређује ко је 'бот', а ко не, односно — који је коментар 'ботовски', а који није? (021.rs, 26. 5. 2023).

❸ порекло према енгл. *bot* : бот.

❹ област Интернет, политика.

БОТОВСКИ и БОТОВСКИ прил.

❶ дефиниција *на начин карактеристичан за ботове (= особе које раде за интересе најчешће неке политичке партије, ретко јавне личности, фирме или институције, тако што бране њихове одлуке и потезе путем јавних форума, телефонских укључења у емисије, коментара у онлајн новинским чланцима, величају достигнућа, или нападају и куде поступке и лидере противничких партија или конкуренције без самосталног мишљења или аргументоване расправе), попут бота.*

❷ цитати Много ми је жао свих који нису довољно јаки да издрже онлине напад и мржњу јер знам да те онлине психопате нападају ботовски у хордама и на најперфиднији и најболеснији начин и тако задају тежак психолошки ударац и за најјаче (rtvbn.com, 26. 12. 2023); Uplašila se bagra za milionske preglede na našim društvenim mrežama i sada organizovano botovski prijavljuje stranice (youtube.com, 19. 1. 2025); Pobednika nema, jer i ne tako detaljne analize programera pokazuju da se glasalo botovski, uz pomoć TOR čvorova sa čak 440.000 glasova koji su stigli van Srbije (juznevesti.com, 27. 7. 2020).

❸ порекло према енгл. *bot* : бот.

❹ област Интернет, политика.

БОТОВШТИНА ж. р.

❶ дефиниција *пејоративно а. карактеристична својства, поступци или изрази повезани с ботовањем (= радом за интересе најчешће неке политичке партије, ретко јавне личности, фирме или институције, тако што се бране њихове одлуке и потези путем јавних форума, телефонских укључења у емисије, коментара у онлајн новинским чланцима, што се величају достигнућа, или нападају и куде поступци и лидери противничких партија или конкуренције без самосталног мишљења или аргументоване расправе).*

❷ делатност, *посао којим се баве ботови (= особе које раде за интересе најчешће неке политичке партије, ретко јавне личности, фирме или институције, тако што бране њихове одлуке и потезе путем јавних форума, телефонских укључења у емисије, коментара у онлајн новинским чланцима, величају достигнућа, или нападају и куде поступке и лидере противничких партија или конкуренције без самосталног мишљења или аргументоване расправе).*

❸ цитати **а.** Овде наилазим на гомилу простаклука, крајње неумесних ботовштина, па их нико не цензурише (srbin.info, 1. 5. 2016); Бра-

te mili, koliko poltronštine, botovštine, ulizištva, dodvorištva, ljudske i „profesionalne“ prljavštine i bede u jednom pamfletu... (facebook.com, 25. 7. 2019); Super kako oni samo tako pišu o tome, no ipak dozvoljavaju botovštine (rtvforum.net, 6. 5. 2015).

б. Jad i beda botovštine / Na ovoj vesti možemo videti svu bedu profesije bot (021.rs, 4. 2. 2025); Супербот није глуп. Он има стил, креативан је, уме да се изражава. Будући вешт са речима, сваком политичком трешу који промиче ингениозно ће дати привид смислености. Тако поставља нове стандарде ботовштине (nimbusovpodrum.blogspot.com, 17. 9. 2018); Ako sudim po sebi, postiže upravo 100% kontraefekat, jer ako nešto ne volim, to je da me neko pravi budalom i ubeđuje me da ono što vidim vlastitim očima i osećam na vlastitoj koži nije stvarno, nego je stvarno ono u šta on ili ona pokušava da me ubedi svojim nesuvislim baljezgarijama koje se i iz stratosfere prepoznaju kao botovština (b92.net, 24. 2. 2015).

③ порекло према енгл. *bot* : бот.

⑥ област Интернет, политика.

БОТОМАН, -ана м. р.

① дефиниција **а.** *особа која интензивно и упорно ботује (= ради за интересе најчешће неке политичке партије, ретко јавне личности, фирме или институције, тако што брани њихове одлуке и потези путем јавних форума, телефонских укључења у емисије, коментара у онлајн новинским чланцима, што велича достигнућа, или напада и куди поступке и лидере противничких партија или конкуренције без самосталног мишљења или аргументоване расправе).* или **б.** *особа која без размисљања или самосталног суда прихвата и репродукује, шири наручене, идеолошки обојене поруке, понашајући се попут бота.*

② цитати **а.** или **б.** То је много природније од тога шта би ви putlerski botomani hteli da radite (kurir.rs, 25. 12. 2024).

③ порекло према енгл. *bot* : бот; -ман < грч. (μανία) *manía* : лудост, бес.

⑥ област Интернет, политика.

⑧ напомене Нераспрострањено. На основу јединог илустративног примера није могуће утврдити у којем је од два могућа значења аутор текста употребио неологизам *ботоман*.

БОТОМЌНИЈА ж. р.

❶ дефиниција *интензивно и упорно ботовање (= рад за интересе најчешће неке политичке партије, ретко јавне личности, фирме или институције, тако што се бране њихове одлуке и потези путем јавних форума, телефонских укључења у емисије, коментара у онлајн новинским чланцима, што се величају достигнућа, или нападају и куде поступци и лидери противничких партија или конкуренције без самосталног мишљења или аргумензоване расправе).*

❷ цитати Ali botovi su svud prisutni, оцу рећи активни. Bilo ih je i овде, на крсти - па и на блогу! Ovih дана, botomanija се укрупљисала на овим просторима (forum.krstarica.com, 7. 9. 2016); Ova botomanija је стварно бољестина. Vidi minusa (mondo.rs, 30. 10. 2017); Neverovatno да сада већ и приватници ангажују ботове ради стварања позитивног утиска у јавности! овде се botomanija шири попут куге, можда нико други и не чита вести сем ботова (subotica.com, 15. 3. 2016).

❸ порекло према енгл. *bot* : БОТ; грч. *μανία (manía)* : лудост, бес.

❹ област Интернет, политика.

БОТОМЌНСКИ, -а, -о

❶ дефиниција *који се односи на ботомане (= особе које интензивно и упорно ботују – раде за интересе најчешће неке политичке партије, ретко јавне личности, фирме или институције, тако што бране њихове одлуке и потезе путем јавних форума, телефонских укључења у емисије, коментара у онлајн новинским чланцима, што величају достигнућа, или нападају и куде поступке и лидере противничких партија или конкуренције без самосталног мишљења или аргумензоване расправе).*

❷ цитати Ovih дана, botomanija се укрупљисала на овим просторима - postala као оно скора изречено: дајте и мени један бaгер да рушим! Оцу рећи, botomansko бaгерисање набaцује, набaцује шљам како би сваку белоданост заkopало и прекрilo заборавом! (forum.krstarica.com, 7. 9. 2016).

❸ порекло према енгл. *bot* : БОТ; -ман < грч. *μανία (manía)* : лудост, бес.

❹ област Интернет, политика.

❺ напомене Нераспрострањено.